

LAPIN YLIOPISTO - OIKEUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Persoonallisuusosoikeus, aineopinnot 26.05.2014

Yksilön persoonallisuuden suoja eli persoonallisuusosoikeus on vanha, jo roomalaisen oikeuden ajalta lähtöisin oleva, käytännön lakimiehille kansallisesti ja kansainvälisesti viime vuosina entistä tärkeämmäksi tullut oikeudenala. Yksilön itsemääräämisoikeus eurooppalaisessa oikeusvaltiossa on saanut ja saa uusia ilmenemismuotoja.

Persoonallisuusosoikeuden osa-alueet tunnisteoikeudesta ja yksityisyydestä potilasoikeuteen ja vanhuusoikeuteen kuuluvat oikeusvaltion uusimman, koko ajan lisääntyvän lainsäädännön piiriin. Arvojen muuttuminen entistä enemmän ihmisen oikeuksia korostaviksi ja itsemääräämisoikeuden lainsäädännöllisen viitekehyksen uusiutuminen yhdessä viestintäympäristöjen uudistumisen kanssa ovat aikaansaaneet tilanteen, missä lakimiesten taidot ovat koetteilla. Käytännössä arvojen ja lainsäädännön muutoksiin ei aina ole osattu havahtua ajoissa. Voidaankin perustellusti puhua merkittävästä oikeudellisesta osaamisvajesta persoonallisuusosoikeuden alueella.

Persoonallisuusosoikeuden aineopintojen kirjallisessa kuulustelussa pyritään varmistamaan se, että opiskelijat ovat hankkineet itselleen alan perusasioiden sekä käsitteiden riittävän alkeistuntemuksen oikeudellisten ongelmien tunnistamista sekä tietojen myöhempää täydentämistä varten. Tämän vuoksi kysymykset testaavat yleensä alan keskeisten käsitteiden sekä käytännössä merkittävien perustilanteiden oikeudellisen sääntelyn tuntemusta.

Kysymysten yhteydessä annetaan toisinaan täydentävää tietoa asioista sekä kerrotaan lainsäädännön uusiutumisesta. Kysymyksiä on kuusi ja niistä yksi on yleensä monivalintakysymys. Tuo kysymys suosii hyvin osaavia ja rankaisee selkeää tietämättömyyttä. Vastaukset arvostellaan täysin pistein.

Moni kysymys on siten käytännönläheinen, että maallikkokin saattaisi antaa siihen perustelemattoman oikean vastauksen. Tämä on kuitenkin oikeustieteellinen kuulustelu. Siksi vastausten on oltava oikeudellisesti perusteltuja ellei kysymyksen yhteydessä erikseen toisin mainita.

Tämän tentin valitettavasta suppeudesta johtuen suositellaan aiheen käytännön tärkeyden vuoksi ainakin yhden täydentävän opintojakson suorittamista persoonallisuusosoikeuden aihepiireistä.

1. Euroopan Unionin tuomioistuin antoi muutama päivä sitten Googlea koskevan tuomion informaation laittomasta säilyttämisestä. Tuomiossa oli kysymys erästä espanjalaista miestä kokevasta useiden vuosien takaisesta informaatiosta. Tietosuojavaltuutettu *Reijo Aarnio* tervehti ratkaisua tyydytyksellä. Myös professori *Saarenpää* pitää ratkaisua voimassa olevan lainsäädännön mukaisena.

Kerro, millä perusteilla voimme päätyä siihen, että hakukoneyhtiön toiminta on ollut myös Suomen lainsäädännön vastaista?

Perusteltu vastaus enintään sivun laajuisena

7 p

2. Tunnisteoikeus on vuosina muuttunut merkittävästi. Nimikulttuuri on muuttunut ja olemme saaneet uusia tunnisteita.

Nimen ohella yleisimmin käytössä oleva tunnistamisprosessien osa on henkilötunnus, mitä on kutsuttu myös sosiaaliturvatunnukseksi.

Kerro, mikä henkilötunnus on sekä missä siitä ja sen käytöstä säädetään?

Perusteltu vastaus enintään sivun laajuisena

8 p

3. Washingtonissa pidetään toukokuun viimeisellä viikolla kolmas aikuisten edunvalvonnan maailmankokous. Siellä etsitään hyviä käytäntöjä itsemääräämisoikeuden suojaksi.

Meillä Suomessa on äskettäin käynyt ilmi, että osa edunvalvojista ja maistraateista suhtautuu kielteisesti päämiesten haluun saada itselleen sähköiset pankkitunnukset.

Kerro, miten tällaisiin toivomuksiin on persoonallisuusosoikeuden yleisten oppien ja holhoustoimilain valossa suhtauduttava?

Perusteltu vastauksesi enintään sivun laajuisena

7 p

4. Lapsen asema potilaana voi olla käytännössä varsin ongelmallinen. Pahimmoillaan joudutaan tilanteeseen, missä lapsella, vanhemmilla, hoitavalla lääkäriä sekä sosiaaliviranomaisilla on erilaiset käsitykset hoidon tarpeesta ja hoidosta.

Kerro, miten edellä mainittujen tahojen asema on lainsäädännössä ratkaistu?

Perusteltu vastauksesi enintään sivun laajuisena

7 p

5. Lähes viikoittain joudumme täällä yliopistollakin vastaamaan kysymyksiin edunvalvontavaltuuksista. Aiheesta on tullut todella ajankohtainen. Se on tunnettava.

Useimmiten on kysytty valtuutuksen laatimisesta. Mutta nyttemmin ovat yleistyneet kysymykset valtuutuksen ja sen vaikutusten peruuttamisesta sekä muuttamisesta. Kerro siksi, miten edunvalvontavaltuuksien ja sen vaikutukset voidaan peruuttaa tai muuttaa?

Perusteltu vastauksesi enintään sivun laajuisena

8 p

Nimi _____

Opiskelijanumero _____

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa on tärkeä verkkoyhteiskunnan laki. Voimme yhä useammassa tilanteessa kääntyä myös sähköisesti viranomaisen puoleen. Niinpä esimerkiksi oikeusasiamies on katsonut, että potilaslain mukainen muistutus voidaan tehdä sähköisesti. Vaatimus sen esittämisestä paperisena oli laitton.

Myös sähköisessä asioinnissa määräajat ovat tärkeitä, vaikka asiointi voi tapahtua öisinkin. Parannusta aikaisempaan merkitsee se, että lain mukaan viranomaisen on ilmoitettava sähköisen asiakirjan saapumisesta lähettäjälle. Ilmoitus on tehtävä:

1. Välittömästi _____
2. Ennen asiaa koskevan määräajan päättymistä _____
3. Ennen virka-ajan päättymistä _____
4. Kolmen päivän kuluessa _____
5. Viikon kuluessa _____
6. Kahden viikon kuluessa _____

Merkitse mahdollinen oikea tai oikeat vastaukset rastilla.

3 p

Jätä tämä paperi erillisenä vastauksena.